

Pokus o využití sociologických údajů při řešení úkolů prognózy rozvoje tisku

Budování koncepce perspektivního rozvoje tisku nemůže být z pochopitelných důvodů uskutečněno bez důkladného studia perspektivního rozvoje souboru těch občanů, kteří čtou noviny a časopisy. Takový metodologický přístup vyžaduje v prvé řadě konfrontaci současného stavu čtenářské obce s perspektivou, která nám může v největší míře ukázat tu část současných čtenářů, jež bude mít dominující postavení v nejbližší i vzdálenější budoucnosti.

Na základě programu strany o prognózách rozvoje národního hospodářství a počtu zaměstnanců v různých odvětvích ekonomického a společenského života se může určit skupina čtenářů s perspektivními hodnotami a vlastnostmi. Příležitostně použijeme též prognóz Vědeckovýzkumného ústavu statistiky, rozpracovaných prof. Nikolou Naumovem.

Jsmo toho názoru, že perspektiva čtenářské obce bude se zřetelem k uvedeným skutečnostem určena těmito důležitými změnami v rozvoji bulharského obyvatelstva:

1. Růst absolutního počtu a relativního podílu zaměstnanců ve sféře služeb mimo materiální výrobu. Zvláštní význam zde má velký růst zaměstnanců ve vědě, kultuře a osvětě.

2. Pokles počtu vesnického obyvatelstva, úbytek vesničanů v klasickém smyslu slova. To povede ke ztrátě specifického pohledu vesničana na tisk.

3. Zvyšování příjmů obyvatelstva, ovlivňující celkový způsob života člověka, a tím i jeho vztah, vyjádřený zájmem a postojem k tisku.

4. Růst úrovně kvalifikace obyvatelstva. Povinné středoškolské vzdělání, relativně velký počet vysokoškoláků — právě toto je budoucnost bulharského čtenáře tisku.

5. Ohled na růst vědomostí a větší rozlišení podle toho, zda čtenář pracuje nebo studuje. V budoucnu dojde k značnému

růstu relativního počtu studujících a to je také nutno brát v úvahu.

6. Charakter věkové struktury obyvatelstva.

7. Politická struktura obyvatelstva, u kterého dojde k růstu politické aktivity, a proto už teď je možno počítat s předpokládá, že nejaktivnějšími v politickém směru budou členové strany.

8. Odlišná týdenní pracovní doba v tom směru, že budou nezbytně převažovat lidé pracující v pětidenním pracovním týdnu. *Jaké jsou prognostické závěry s ohledem na tyto změny v obyvatelstvu pro rozvoj čtenářské obce?*

I. Zaměstnanci v materiální výrobě a mimo ni

V Programu strany je řečeno: „Hlavním směrem politiky strany pro rozvoj výrobních sil v následujícím období bude plné využití faktorů intenzivního rozvoje nejnovějších výsledků vědeckotechnické revoluce“. To znamená, že ekonomický rozvoj v následujících dvou až třech desetiletích nebude uskutečňován přijímáním nových lidí do materiální výroby a nebude to ani možné vzhledem k demografickému stavu obyvatelstva a zvláště z důvodů nízké porodnosti. Počet zaměstnanců v materiální výrobě zůstane tedy buď stejný, anebo poklesne. Dokazují to i rozpracované prognózy pro rok 2000. Předpokládá se, že zaměstnanci v materiální výrobě udrží úroveň od roku 1970 — tj. 3 600 000 lidí, či dokonce poklesnou na 2 800 000 osob. Pokud jde o zaměstnance mimo oblast materiální výroby, předpokládá se *jistý růst o 520 000 osob*. Bude tedy nutné brát v úvahu potřeby této části budoucích čtenářů tisku, protože vzroste o *půl miliónu*. Pro tyto budoucí potřeby můžeme vycházet z potřeb současné kategorie zaměstnanců, z jejich vztahu k tisku.

Jaký je vztah dnešních zaměstnanců k tisku?

1. Znáčná část z nich — 85 % — jsou předplatiteli novin nebo časopisů.

2. 62 % zaměstnanců čte pravidelně *Rabotničesko delo*, 29 % *Otečestven front*, 28 % *Narodna mladež*, 22 % — *Kooperativno selo*, 36 % — *Pogled*, 21 % — *Anteni*, 27 % — *Staršel*, 9 % — *Novo vreme*, 12 % — *Partien život*, 49 % — *Ženata dnes*, 35 % — *Zdrave*, 23 % *Kosmos*, 13 % — *Mladež*, 16 % — *Nauka i tehnika za mladežta aj*.

3. Větší část zaměstnanců — 64 % — se seznamuje podrobně a zevrubně se zprávami v novinách.

4. Jde o náročnou část čtenářů tisku: 67 % zaměstnanců si myslí, že je třeba zvýšit kritiku v tisku. Jen 27 % zaměstnaných *nemělo důvod* být nespokojeno s obsahem tisku. Všichni ostatní byli občas nespokojeni s obsahem tisku a to už svědčí o vysokém stupni kritičnosti.

5. Jsou to lidé, kteří tráví relativně mnoho času čtením novin a časopisů:

do 15 minut	— 11 %,
do 30 minut	— 23 %,
do jedné hodiny	— 50 %,
do dvou hodin	— 16 %.

Z těchto údajů je možno dojít k prvnímu prognóznímu závěru o perspektivním rozvoji čtenářské obce:

V budoucnu bude muset být uspokojena potřeba tisku pro zhruba půl miliónu jeho nových čtenářů, kteří budou svým povoláním mimo sféru materiální výroby a z nichž 80 % bude mít potřebu každodenního kontaktu s tiskem, když vezmeme v úvahu jejich relativně vysokou kritičnost.

Tento závěr je proveden na základě současného vztahu pracujících k tisku. Proto je třeba brát v úvahu, že *budoucí potřeby a požadavky* této části čtenářů (zvláště asi 130 000 těch, kteří budou novými pracovníky na vědeckém a kulturním poli a v oblasti osvěty) *budou mnohem větší*. Z toho plynou *mnohem větší nároky* na tisk jak po stránce kvantitativní, tak i kvalitativní.

II. Obyvatelstvo vesnice — města

Před 9. IX. 1944 žilo na vesnici 80 % našeho obyvatelstva. Nyní žije na vesnici méně než 50 % obyvatelstva a v nedaleké budoucnosti poklesne toto číslo na 20 %. Takový proces je přirozený a zákonitý. Je vyjádřen v Programu strany, v usneseníh dubnového pléna v r. 1970 a v prognózách, kterých jsme použili. Od 9. IX. 1944 do současnosti migrovalo z vesnic do měst více než 1 500 000 lidí. Očekává se, že do r. 2000 uskuteční totéž více než jeden milión osob. Jen u zaměstnanců vesnických družstev se předpokládá, že jejich počet poklesne z 1 186 000 v r. 1970 na 594 000 v roce 2000, což je asi o 600 000 lidí.

Z toho plyne, že má dojít k velkým změnám ve struktuře čtenářů. Více než jeden milión čtenářů se rozloučí se svým způsobem života na vesnici a současně s tím i se svými požadavky, spojenými s vesnickou prací a způsobem života, a budou mít nové nároky městského obyvatele. Budou to vysoké, náročné požadavky, protože téměř všichni budou muset nabýt různých forem středoškolského a značná část i vysokoškolského vzdělání. Vzhledem k rozvoji průmyslových metod a technologií, procesů koncentrace a specializace, jakož i jiných jevů máme před sebou v současné době aktivní odstraňování protikladů mezi městem a vesnicí a přibližování k sociální jednotlosti společnosti. To znamená, že čtenářská obec na vesnicích, byť malá, bude mnohem náročnější.

Jak čtou příslušníci sociální skupiny označené „vesničan“?

1. V této sociální skupině je 46 % předplatitelů novin nebo časopisů. Zatímco ve skupině dělníků to je 66 %, ve skupině zaměstnanců to je 85 %.

2. Pouze 44 % vesničanů čte *Rabotničesko delo*, zatímco mezi dělníky to je 53 % a mezi zaměstnanci to je 62 %; pouze 6 % čte *Pogled*, kdežto dělníků je 24 % a zaměstnanců 36 % atd. Jde tedy o lidi, kteří ve srovnání s ostatními čtou noviny a časopisy v mnohem menší míře.

3. Tito lidé se v menší míře než ostatní seznamují podrobně a zevrubně se zprávami v novinách a časopisech — 46 % oproti 53 % dělníků a 64 % zaměstnanců.

4. Jde o čtenáře, kteří jsou méně nároční

na tisk. Pouze 37 % z nich si myslí, že je třeba zvýšit kritiku v tisku, kdežto u dělníků je to 52 %, u zaměstnanců 67 %. Kromě toho 60 % vesnických čtenářů nemělo příležitost nesouhlasit s obsahem tisku, zatímco u dělníků je to 40 % a mezi zaměstnanci to je 27 %.

5. Jsou to čtenáři, kteří denně věnují nejméně času na čtení novin a časopisů:

	vesni- čané	děl- níci	zaměst- nanci
do 15 minut —	18 %	11 %	11 %
do 30 minut —	26 %	27 %	23 %
do 1 hodiny —	34 %	40 %	50 %
do 2 hodin —	8 %	12 %	16 %

Z těchto údajů vyplývá druhý prognózní závěr pro budoucí rozvoj čtenářské obce:

Perspektivně se očekává, že poklesne (asi o milión) počet čtenářů na vesnici. To znamená kvantitativní pokles tisku na vesnicích, růst jeho úrovně a nových čtenářů ve městech (asi o milión), kteří budou představovat vzrůst současných čtenářských potřeb, vezme-li se pochopitelně v úvahu celkový očekávaný růst čtenářských požadavků.

III. Zvyšování příjmů obyvatelstva

Politika strany, vyjádřená v jejím Programu a zvláště důrazně vyjádřená v dokumentech prosincového pléna, předvídá neustálé zvyšování příjmů pracujících, růst

jejich blahobytu a životní úrovně. To znamená, že v budoucnu bude mít mnohem větší počet lidí vyšší důchody a to souvisí i se vztahem k tisku. Proto je nutné, aby byl jako ukazatel pro budoucí změny analyzován současný vztah těch lidí k tisku, kteří mají vyšší příjmy. Závislost je zřejmá z tab. č. 1.

A tak lidé s vyššími příjmy čtou spíše noviny a časopisy, i když to neplatí pro všechny. Noviny a časopisy pro mládež ztrácejí přirozené okruhy čtenářů mezi lidmi s vyššími příjmy, protože samotné mládeže je mezi nimi málo.

Růst relativní části čtenářů s vyššími příjmy povede k růstu času věnovaného četbě tisku (viz tab. č. 2)

S růstem příjmů poroste i relativní část lidí, kteří budou věnovat více času (hodinu až dvě) četbě tisku.

Z těchto údajů plyne třetí prognózní závěr o očekávaném rozvoji čtenářské obce:

Zvyšování příjmů obyvatelstva povede k zvětšování počtu čtenářů a růstu času věnovaného četbě novin a časopisů, což bude vyžadovat zlepšování kvality tisku.

IV. Úroveň vzdělání obyvatelstva

V Programu strany, v dokumentech pléna ÚV BKS o problémech vzdělání, jakož i v řadě vládních usnesení je zaznamenáno, že má dojít k všeobecnému zavádění

Tabulka 1

Noviny, časopisy	Měsíční příjem (peníze a procenta)				
	do 70 Levá	71—100	101—150	151—200	201—250
Rabotničesko delo	45	53	61	74	76
Zemedelsko znamo	17	13	12	11	6
Kooperativno selo	28	30	26	24	14
Pogled	15	26	31	35	40
Anteni	9	12	16	19	23
Literaturen front	3	6	6		5
Narodna kultura	5	5	5	6	9
Narodna mladež	17	28	22	25	19
Večerni novini	7	8	8	13	16
Otečestven front	20	22	30	29	32
Novo vreme	3	4	8	17	20
Partien život	5	7	13	22	26
Ženata dnes	41	49	38	34	35
Kosmos	8	13	20	23	20
Mladež	7	13	10	7	5
Filmovi novini	7	11	10	8	7
Nauka i tehnika	5	10	15	21	14
Naučni spisanija	1	3	4	11	12

Tabulka 2

Čas	Příjmy (peníze a procenta)				
	do 70 Levá	71–100	101–150	151–200	201–250
do 15 minut	17	10	8	5	3
do 30 minut	22	27	24	21	14
do 1 hodiny	338	40	48	49	42
do 2 hodin	12	11	14	20	27

středoškolského vzdělání a k značnému růstu počtu studentů, což povede k relativnímu růstu skupiny vysokoškoláků ve struktuře vzdělání obyvatelstva. Konkrétní prognóza je znázorněna v tab. č. 3.¹

Z toho plyne, že skupina dnešních středoškoláků a vysokoškoláků má veliký význam pro orientaci budoucího rozvoje tisku. Ještě podstatnější je to, že z čtenářstva

Tabulka 3

Rok	Středoškoláci	Vysokoškoláci
1970	256 143	81 079
1980	355 706	87 748
1990	427 637	97 189
2000	437 164	125 757

postupně zmizí méně vzdělané kategorie. Je přirozené, že zjištěné názory vysokoško-

láků a středoškoláků musíme chápat jako stabilní, aniž budeme ovšem zapomínat, že v budoucnu budou mít lidé s tímto vzděláním mnohem vyšší požadavky na úroveň tisku. To znamená, že výsledky prognózy si nemohou dělat nároky na přesnost. Současně však přesvědčivě a věrně odrážejí tendence budoucího rozvoje, ukazují směry budoucích potřeb a tím mohou posloužit i jako důležitá základna pro vybudování odůvodněné koncepce pro rozvoj tisku. Z tohoto zorného úhlu má termín vzdělání mnohem podstatnější význam a proto mu věnujeme více pozornosti (viz tab. 4).

Tyto výsledky nastiňují jistou nespornou tendenci růstu četby novin a časopisů se zvyšováním vzdělání. Existují jisté výjimky, jako např. časopis Mladež, ty jsou však vysvětlitelné, přirozené, související s charakterem těchto tiskovin. Vysokoškoláci čtou mnohem více Rabotni-

Tabulka 4: Četba novin, časopisů a úroveň vzdělání

Noviny a časopisy pravidelně čtené	vzdělání			
	1. stupně	základní	střední	vysokoškolské
Rabotničesko delo	40	54	57	73
Otečestven front	17	20	27	36
Narodna mladež	8	25	35	24
Zemel'sko zname	17	14	9	12
Trud	9	17	22	18
Kooperativno selo	29	31	23	23
Pogled	6	18	37	42
Anteni	3	8	22	26
Literaturen front	1	2	6	13
Narodna kultura	1	3	7	13
Novo vreme	3	4	6	17
Partien život	5	9	9	17
Ženata dnes	24	39	52	36
Zdrave	14	14	34	32
Mladež	2	12	17	8
Vědecké časopisy	0	2	6	17

¹ Podle jiných prognóz množství studentů dosáhne počtu 250 000 lidí.

Tabulka 5

Názor	Vzdělání			
	1. stupně	základní	střední	vysokoškolské
A. Často se vyskytuje nežádoucí duplicita v základních denících	20,8	27,9	37,4	55
B. Často se vyskytuje nežádoucí duplicita v základních týdenících	15,8	20,7	26,4	37,3

česko delo, Pogled, Novo vreme, Partien život a vědecké časopisy.

2. Pro lidi s vyšším vzděláním je zvláště podstatná úloha tisku jako pramene informací, jako prostředku rychlého a podrobnějšího seznámení se zprávami.

Z respondentů se vzděláním prvního stupně:

- 23,4 % se seznamují se zprávami nejprve prostřednictvím novin
- 27,1 % prostřednictvím televize
- 41,4 % prostřednictvím rozhlasu

Respondenti se základním vzděláním:

- 27,9 % se seznamují se zprávami nejprve prostřednictvím novin
- 31,7 % prostřednictvím televize
- 35,5 % prostřednictvím rozhlasu

Respondenti se středoškolským vzděláním:

- 33,4 % se seznamují se zprávami nejprve prostřednictvím novin
- 26,9 % prostřednictvím televize
- 34,8 % prostřednictvím rozhlasu

Respondenti s vysokoškolským vzděláním:

- 36,4 % se seznamují se zprávami nejprve prostřednictvím novin
- 22,4 % prostřednictvím televize
- 36,8 % prostřednictvím rozhlasu

Podchycená tendence – aby noviny byly prvotním zdrojem nejrychlejší informace o zprávách pro vzdělanější lidi – ukazuje, že přes rozvoj rozhlasu a televize si noviny uchovávají prvotní informační roli, a s ohledem na to je nezbytné, aby jim byla věnována větší pozornost.

Pro vzdělanější vrstvy čtenářů je neméně důležitá úloha novin jako nejpodrobnějšího a zevrubného prostředku seznamování se zprávami o událostech a problémech, které je zajímají.

Z dotázaných se vzděláním prvního stupně:

- 42,5 % se seznamují nejpodrobněji a zevrubně se zprávami z novin

– 22,1 % z televize

– 25 % z rozhlasu

Dotázání se základním vzděláním:

- 52,3 % se seznamují nejpodrobněji a zevrubně se zprávami z novin
- 25,4 % z televize
- 16,4 % z rozhlasu

Dotázání se středoškolským vzděláním:

- 62,1 % se seznamují nejpodrobněji a zevrubně se zprávami z novin
- 19,2 % z televize
- 10,1 % z rozhlasu

Dotázání s vysokoškolským vzděláním:

- 72,8 % se seznamují nejpodrobněji a zevrubně se zprávami z novin
- 8,5 % z televize
- 6,8 % z rozhlasu

Analýza uvedených údajů ukazuje, že úloha novin a časopisů roste s vyšším vzděláním; z toho plyne, že tato funkce novin bude mít i v budoucnu základní význam pro čtenáře, kteří budou mít vyšší úroveň vzdělání. Vzdělanější čtenáři se budou i nadále držet četby tisku, zvláště novin, na úkor televize a rozhlasu.

3. Vzdělanější vrstvy čtenářů vyžadují vyšší úroveň tisku:

- 31,3 % zkoumaných osob se vzděláním prvního stupně si myslí, že by se mělo zvýšit množství kritického materiálu v tisku. 73,5 % vysokoškoláků je stejného názoru, tento rozdíl tedy svědčí o jiném kritériu. Stejného názoru je i 50,1 % ze zkoumaných osob se základním vzděláním, zatímco u středoškoláků dosahuje 66 %. Větší náročnost vzdělanější části čtenářstva je zřejmá a to má svůj význam pro budoucnost, kdy bude toto čtenářstvo dominovat.

Zvláště zajímavé je konstatování, že vzdělanější vrstvy lidí mají v mnohem

větší míře potřebu číst noviny a časopisy i po poslechu rozhlasu a shlédnutí televize, než lidé s nižším vzděláním.

Z dotázaných mají potřebu číst noviny a časopisy vždy po shlédnutí televize a po poslechu rozhlasu tyto skupiny:

- 35,7 % dotázaných s prvním stupněm vzdělání,
- 51,2 % dotázaných se základním vzděláním,
- 60,8 % dotázaných se středoškolským vzděláním,
- 67,3 % dotázaných s vysokoškolským vzděláním.

Neméně zajímavý je i rozdíl v názorech při odpovědi na otázku, zda v novinách existuje nežádoucí duplicita (viz tab. č. 5).

Tendence, která se nám rýsuje, ukazuje vážný růst nespokojenosti z nežádoucí jednotvárnosti a duplicity materiálů v tisku a nespornou nutnost zlepšení práce a reform. Se současným stavem deníků, jejich nákladem a charakterem je nespokojeno 48,9 % vysokoškoláků a 54,2 % středoškoláků. S úrovní časopisů je spokojeno ještě menší procento: 42 % vysokoškoláků a 48,1 % středoškoláků.

Konečně není bezvýznamné ani to, že i mezi předplatiteli novin nebo časopisů dominují vzdělanější vrstvy: 83,9 % vysokoškoláků,

Tabulka 6

Čte pravidelně noviny, časopisy	Zaměstnaní	
	pracuje	studuje
Narodna mladež	25	61
Pogled	22	37
Anteni	14	27
Staršel	23	41
Orbita	5	17
Narodna kultura	4	15
Start	5	21
Žar	6	28
Kosmos	16	36
Mladež	11	36
Filmovi novini	11	29
Nauka i tehnika	13	27
Vědecké časopisy	5	8

koškoláků, 83,7 % středoškoláků, 65,1 % lidí se základním vzděláním a 38,1 % se vzděláním prvního stupně.

Z daných údajů vyplývá čtvrtý prognos-

Tabulka 7: Čtení tisku a politická příslušnost (v %)

Čte pravidelně noviny a časopisy	Členství v			
	BKS	BZLS	NF	DKSM
Rabotničesko delo	82	38	49	45
Otečestven front	23	20	23	17
Narodna mladež	18	13	16	59
Zemel'sko znamo	7	69	11	6
Trud	21	14	18	14
Kooperativno selo	16	48	25	21
Pogled	30	12	23	36
Anteni	14	5	12	23
Staršel	21	15	20	37
Literaturn front	5	1	4	7
Narodna kultura	4	4	4	10
Novo vreme	14	8	4	2
Partien život	28	11	3	2
Ženata dnes	36	27	44	50
Mladež	7	7	7	33
Kosmos	13	13	15	27
Filmovi novini	6	8	8	24
Nauka i tehnika	11	9	9	22
Lada	3	4	8	13
Vědecké časopisy	5	4	4	5

tický závěr pro perspektivní rozvoj čtenářské obce:

Máme před sebou růst úrovně vzdělanosti čtenářů, bude dominovat střední vzdělání, relativní část vysokoškoláků se bude zřejmě zvětšovat. Pro tisk to znamená, že bude mít mnohem vyspělejší a náročnější čtenáře, jejichž potřeby se budou muset setkávat se seriózním a hodnotným zlepšováním úrovně tisku, se zlepšováním jeho struktury, tematického zaměření, stylu a jazyka. Rozvoj televize a rozhlasu neznamená v žádném případě úpadek tisku. Naopak: *Zvyšování úrovně vzdělanosti národa povede k růstu úlohy tisku a to musí být základním a výchozím bodem jeho rozvoje.*

Stejně jako v Programu strany, tak i ve všech průzkumech o budoucím rozvoji se rýsuje bouřlivý rozvoj vzdělanosti a značný růst počtu studujících. O tom již byla řeč. Sociální postavení studujícího z hlediska vztahu k tisku je podstatně jiné, než postavení dělníka. Odlišné sféry zájmů, odlišné životní cíle, odlišný režim rozvržení času, odlišné materiálně finanční hledisko, to všechno se odráží v názorech na úroveň tisku a pro nás to může být podkladem k prozkoumání tohoto problému.

V následujících desetiletích se očekává, že množství žáků, studentů, aspirantů a

Tabulka 8: Čtení novin a časopisů (v %)

Pravidelně čtou noviny a časopisy	Pracovní týden	
	Pětidenční týden	Šestidenční týden
Rabotničesko delo	55	57
Otečestven front	25	24
Narodna mladež	31	26
Zemedelsko zname	7	12
Trud	30	19
Kooperativne selo	23	28
Večerni novini	7	8
Pogled	34	28
Anteni	18	14
Staršol	32	24
Orbita	7	6
Literaturen front	4	5
Narodna kultura	4	5
Naroden sport	18	15
Start	10	7
Žar	13	8
Novo vreme	6	6
Partien život	9	11
Ženata dnes	50	43
Zdrave	23	17
Mladež	14	13
Filmovi novini	15	11
Nauka i tehnika	17	13
Lada	9	7

postgraduálních studentů dosáhne počtu 900 000, to znamená o 300 000 víc než v roce 1970. Nových 300 000 studujících patřících mezi čtenáře tisku — to už bezesporu stojí za povšimnutí.

Jaký je dojem ze získaných výsledků, které charakterizují v této oblasti současné studenty v porovnání s dělníky?

1. U studujících existuje rozhodně větší zájem o týdeníky, přirozeně o noviny Narodna mladež a o některé časopisy (viz tab. č. 6).

Čtenáři tohoto druhu směřují perspektivně k vážnějšímu zájmu o týdeníky a časopisy typu výše uvedených. Dá se říci, že rozličné zájmy jsou nasnadě a jejich uspokojování tiskem bude náležitým úkolem. Bereme-li v úvahu, že Bulharsko v blízké budoucnosti bude počítat především s lépe vyškolenými lidmi, bude se muset všeobecná koncepce tisku soustředit na studující, přičemž se vezmou v úvahu jak jejich potřeby, tak i společenské požadavky vůči nim. V každém případě jde o 300 000 nových čtenářů.

2. Studující budou věnovat značnou část svého času četbě tisku:

do 15 minut — 10,7 %

Tabulka 9: Procento souhlasu s tvrzením

Otázka	Pracovní týden	
	pětidenční	šestidenční
— Tisk vždy pravdivě zachycuje tuzemskou skutečnost	42,9	54,1
— Tisk vždy pravdivě zachycuje skutečnost v zahraničí	44,1	55,4
— Tisk vždy podává pohotovost zprávy	51,2	56,2
— Tisk vždy působí kladně na společenský život	63,0	68,9
— Tisk vždy kladně ovlivňuje osobní život	47,6	56,9
— Mělo by být zvětšeno množství kritického materiálu v tisku	62,6	57,6
— Kritika v tisku vždy spolupracuje proti nedostatkům	26,7	31,8
— Existuje duplicita v obsahu centrálních deníků	85,0	77,3
— Měli příležitost vyjádřit nesouhlas s obsahem tisku	77,5	62,3
— Jsou spokojeni se současným stavem novin	48,6	55,4
— Jsou spokojeni se současným stavem časopisů	43,1	47,6
— Předplatitelé	79,5	74,3
— Neuspokojení s technickým stavem tisku	39,0	29,5

do 30 minut — 30,4 %

do 1 hodiny — 43,6 %

do 2 hodin — 10,5 %

Pozvedne to i výchovný vliv tisku na tuto kategorii mládeže.

3. Studující budou značně kritičtí vůči tisku — 73,2 % projevuje v některých případech výhrady k tisku. Jistý nesouhlas tedy existuje a vyvolává potřebu důkladnější a větší pozornosti našeho tisku k stu-

dujícím. Nemluvmě zde o přímé odpovědnosti tisku, která souvisí se studiem a učebním procesem. To už je předmětem zvláštní analýzy. Není však pochyb, že angažovanost tisku se zvýší i v tomto směru.

Pátý prognostický výrok o perspektivním rozvoji čtenářské obce:

Očekává se zvýšení počtu studujících asi o 300 000 až k dosažení počtu 600 000 — tedy značný růst určité části čtenářů, kteří budou vyžadovat větší, specifickou péči ze strany tisku.²

V. Politická struktura obyvatelstva

Zvyšování politické aktivity mládeže není pouze úkol vytyčený stranou, ale bezesporu i naléhavá objektivní tendence. V budoucnu mají být lidé mnohem aktivnější v politickém směru. Náš odhad dovoluje, abychom prozkoumali tento předpoklad u současného vztahu členů strany k tisku (viz tab. č. 7).

Šestý prognostický výrok: Největší aktivitu v četbě tisku projevují komunisté, z čehož můžeme usuzovat na větší potřebu tisku v budoucnosti. V tomto směru aktivita členů DKSM také upozorňuje na nezbytnost větší kapacity tisku.

VI. Pětidenní a šestidenní pracovní týden

Pokusíme se usuzovat z rozdílů ve vztahu k tisku mezi lidmi, kteří pracují v pětidenním nebo v šestidenním pracovním týdnu (viz tab. č. 8).

Můžeme dojít k prozatímnímu závěru, že až na nepatrné a snadno vysvětlitelné výjimky lidé, kteří pracují v pětidenním týdnu, čtou noviny a časopisy ve větší míře.

V měřítku celé země to bude znamenat další velikou potřebu novin a časopisů.

2. Řada výsledků poukazuje na větší kritičnost a náročnost vůči tisku u lidí pracujících v pětidenním pracovním týdnu (viz tab. č. 9).

To všechno je podkladem pro *sedmý prognostický výrok o perspektivním rozvoji skupiny čtenářů:*

Při zavádění pětidenního pracovního týdne zřejmě dojde k rozhodnému zvyšování potřeby novin a časopisů v celé zemi a současně s tím i ke značnému zvyšování náročnosti čtenářů vůči tisku.

IV. Závěr

V nejbližších dvou až třech desetiletích se rysuje velká společenská potřeba novin a časopisů:

1. asi jeden a půl miliónu nových čtenářů celkem;
2. asi 500 000 nových čtenářů mimo sféru materiální výroby;
3. asi 300 000 nových čtenářů — studujících;
4. odpadne velké množství čtenářů se vzděláním prvního stupně a se základním vzděláním; dominovat budou čtenáři se středním a vyšším vzděláním;
5. převážná většina čtenářů bude mít vyšší příjmy;
6. čtenáři budou aktivnější v politickém smyslu;
7. vznikne kompaktní sociální skupina mladých čtenářů se specifickými zájmy;
8. mnohem méně čtenářů — asi milión — bude z vesnice;
9. asi tři milióny čtenářů budou pracovat v brzké budoucnosti v pětidenním pracovním týdnu;
10. všechny tyto změny předpokládají zlepšení úrovně tisku jak v kvantitativním, tak i v kvalitativním směru.

Literatura

- [1] *Programa na Balgarskata komunističeske partija*. Sofia, Partizdat 1971
- [2] *Za po-natatašnoto usavaršenstvuvane na socialното управление*. Materiali na Julskija plenum na CK BKP (ŮV BKS), Sofia, Partizdat 1968
- [3] Todor Živkov: *Za Komsomola i mladežta*, Sofia, Narodna mladež 1968
- [4] Todor Živkov: *Za posledovatelno izpalnenie na rešenijata na Desetija kongres na BKP za povišavaneto na žiznenoto ravnište na naroda*, Sofia, BKP 1972
- [5] Nikola Naumov: *Prognoza za zaeototo naselenie, 1970—2000 godina*, Sofia, VII po statistika
- [6] *Demografaska statistika*, CSU, 1965—1970
- [7] *Prebrojavane na naselenieto. Obšti rezultati*, kniha 2, CSU 1960
- [8] *Rabotnici i služestvi v narodното stopanstvo na 1. XI. 1969*, g. DUI, 1971, kn. 2—3
- [9] *Specialisti s vishe i sredno obrazovanie zaeti v narodното stopanstvo na 1. XI. 1970*, g. DUI, 1970
- [10] Minčo Semov: *Promenite v mladežta*, CSIM, Sofia 1972

² Perspektivní výpočty obyvatelstva a mládeže ve výzkumu jsou prací prof. Nikoly Naumova.

³ BZLS = Bulharský zemědělský lidový svaz, DKMS = Dimitrovův komunistický svaz mládeže.